

ÜRMÖSI KÁROLY t. százados

MILYEN LEHETŐSÉGEK VANNAK A KATASZTRÓFÁK MEGELŐZÉSÉRE, VÉDEKEZÉSRE, ELŐREJELZÉSÉRE ?

WHAT KIND OF OPPORTUNITIES THERE ARE ON TO THE PREVENTION, THE DEFENCE AND THE FORECAST OF THE CATASTROPHES?

Dolgozatomban nagy hangsúlyt fektettem a váci tűzoltóság bemutatására, megtörtént, káresetek segítségével. Három esemény, segítségével elemeztem, vizsgáltam a beavatkozásokat, magát a tűzoltóságot. Eszközöket, felszereléseket, stratégiákat. Számomra természetes, hogy a különböző veszélyhelyzeteket először a lehető legalacsonyabb szinten kell „kezelni”. Ott ahol az esemény keletkezik, általában ott is oldódik meg. Az első beavatkozó egység katasztrófahelyzetekben a tűzoltó. Rendkívül fontos, hogy mind szakmailag, mind a gyakorlatban, sőt fizikálisan is jól képzett legyen az állomány. A prevenció fontos eszköze a felkészítés, tudatos felkészülés, stratégia alkotása. Kutatásom célkitűzése egyértelműen az, megmutassam a tűzoltók helytállnak alapfeladataik ellátásán túl az extrém időjárási viszonyokban bekövetkezett eseményeknél, veszélyes anyag szállítása közbeni beavatkozás során, sőt ha kell „legények a gáton”. „A bajban segítünk”. Segítünk, akár erőn felül is. Ehhez azonban nélkülözhetetlen a felkészülés, a tervezés. A biztonság olyan dolog, ami nincs veszély, fenyegetettség nélkül. Mint ahogy árnyék sincs fény nélkül. Nem akkor vagyunk biztonságban ha nem veszünk tudomást a veszélyekről, hanem akkor ha fel vagyunk rá készülve és kezelni, megoldani is tudjuk a kialakult helyzetet, veszélyhelyzetet. A beavatkozó tűzoltói állomány számára a legfontosabb elsődleges feladat az életmentés, a veszélyes anyag azonosítása, veszély mérséklése. Megfelelő szintű képzettséggel, az állomány felkészítésével, eszközök beszerzésével a kockázat csökkenthető.

I laid a big emphasis on the presentation of the Fire Department of Vác in my essay, based on occurred cases. I analyzed and examined the interventions and the fire brigade himself with three occurred events. Devices, equipments, strategies. It is natural and necessary to handle the different dangerous situations on the possible lowest level first. These situations are usually resolves where the event arises generally. The firefighters are the first intervening units in catastrophe situations. Exceptionally important, that the substance have to be well-trained and practiced professionally, technically, physically at

all. The most important methods of the prevention are the preparation, the creation of conscious preparation, and making a strategy. Squarely the object of my research is to show, the firefighters holds their ground beyond the supply of their basic propositions, even in extreme weather conditions, in the course of intervening during the transport of a dangerous materials, indeed if it is needed „ lads on the dam”. We help in the trouble. We help, even if it sits up on our strength. The preparation and the planning are necessary for this however. The safety can not be exist without danger and threatens, as there is no shadow without light. We are not safe if we do not take note of the dangers. We are in safe if we are ready for it and we can handle and solve the dangerous situation. Saving life's, identification dangerous materials, redact dangerous situations are the most important things for the intervening substance of the fire service. These situations are offen very risky. This risk can be fewer if the firefighters are well-trained with suitable level of qualification and if the Fire department can get some new useful devices.

A katasztrófa megelőzés- és a védekezés lehetőséges irányjai

Eddigi írásaimban is a katasztrófák elleni védekezéssel és a megelőzéssel, a károk felszámolásával foglalkoztam, elsősorban gyakorlati tapasztalataimra alapozva, melyeket a váci tűzoltóságnál szereztem. Mostani írásomban is ezt a gondolatot kívánom folytatni.

Az árvíz elleni védekezés

Statisztikai átlagok alapján általában kétévenként kisebb, ötévenként nagyobb, 10-12 évente pedig súlyos rendkívüli árvizek kialakulására kell számítani, ami a későbbiekben az extrémítások miatt, főleg helyi jelentőséggel megváltozik.

A mértékadó árvizek szintje alatt fekszik az ország területének csaknem egynegyede, ahol 700 településen kb. 2,3 millió ember él. Itt helyezkedik el a megművelt földek egyharmada, a vasutak 32%- a, a közutak 15%-a és itt termelik a GDP 30%-át. A vízkárelhárítás a vizek kártételei elleni védelmet és védekezést jelenti. E két tevékenység úgy tartalmában, mint idejét tekintve eltér egymástól. A vízkárelhárítás a károsan sok vagy károsan kevés víz kártételeinek elhárítását, a károk mérséklését célzó megelőző, valamint a tényleges védekezéssel járó szervezett operatív tevékenységet foglalja magában.

Az elmúlt évek időjárásának gyakorlati tapasztalatai alapján, a hivatásos katasztrófa-védelmi szervek (polgári védelmi szervezetek) alaprendel-

tetéséből adódó feladatai maradéktalan végrehajtása mellett, az ár- és belvíz elleni védekezés kezelésére való felkészülés, a feltételek megteremtése és a személyi állomány felkészítése érdekében az OKF¹ intézkedéseket fogantatosít, feladatokat hajt végre.

Az OKF folyamatosan figyelemmel kíséri az eseményeket és naprakész feladatokat határoz meg, ezek a következők:²

- A Veszélyhelyzet Kezelési Főigazgató-helyettesi szervezet készítse elő a Kormányzati Koordinációs Bizottság Operatív Törzs (továbbiakban: KKB Op.T.) összehívását, az érintett állomány készüljön fel az KKB Op.T.-ben végzendő tevékenységre, az Önkormányzati Minisztérium Nemzeti Helyzetértékelő Központjában (a továbbiakban: NHK);
- Az OKF érintett főosztályai a Veszélyhelyzet Kezelési Főosztály koordinálásával készüljenek fel a Kormányzati Koordinációs Bizottság Veszélyhelyzeti Központ (továbbiakban: KKB VK) működtetésére részleges vagy teljes alkalmazási készenlétben, a KKB VK működési rendje szerint;
- Az ár- és belvíz elleni védekezéssel kapcsolatos feladatok országos szintű összehangolására, az OKF Központi Ügyeletének megerősítésére - külön intézkedésekre - a rendszeresített, illetve más főosztályoktól beosztott állománnyal kiegészülve készenlétbe helyezésre kerül a Veszélyhelyzet Kezelési Főosztály Veszélyhelyzeti Osztálya (továbbiakban: VO);
- A Veszélyhelyzet Kezelési Főosztály küldjön havonta tesztüzenetet a Marathon Terra rendszeren keresztül az ár-és belvíz elleni védekezésben érintettek számára az eredményes kommunikációs tevékenység elősegítése érdekében;
- A Veszélyhelyzet Kezelési Főosztály kísérelje figyelemmel az Országos Meteorológiai Szolgálatól rendszeres időközönként kapott időjárás-előrejelzés alakulását;
- Az Informatikai és Távközlési Főosztály biztosítsa a KKB VK működéséhez szükséges info-kommunikációs rendszer működőképességét;
- A Veszélyhelyzet Kezelési Főosztály a tervezett irányítószervi ellenőrzések során fordítson kiemelt figyelmet az ár- és belvíz elleni védekezés felkészülési feladatainak ellenőrzésére;

¹ OKF: Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

² Intézkedés a várható ár- és belvívzvédelmi feladatokra való felkészülésről

-
-
- Az OKF érintett főosztályai készüljenek fel az árvízvédelmi komplex csoportok alkalmazási feltételeinek, az ár - és belvíz elleni védekezés megvalósítására vonatkozó tervek, adattárak és azok pontosításának ellenőrzésére.

A területi szervek feladatai³

- Kezdeményezzék a Fővárosi és Megyei Védelmi Bizottságok ülésén (a továbbiakban: MVB) — együttműködve a területileg illetékes környezetvédelmi és vízügyi igazgatósággal — a települési vízkár-elhárítási tervek ellenőrzésének elrendelését;
- Tájékoztassák MVB-k elnökeit az intézkedés kiadásáról, a tett előkészületekről és a feladatra igénybe vehető erők, eszközök lehetőségeiről. Kezdeményezzék az MVB-k Operatív Törzsei és a Helyi Védelmi Bizottságok (a továbbiakban: HVB) felkészítését irányítószervi, tantermi foglalkozás keretében;
- Vegyék fel a kapcsolatot az önkormányzatokkal, készítsenek részükre javaslatot az ár- és belvíz elleni védekezés során végrehajtandó feladataikról a helyi sajátosságok és lehetőségek figyelembevételével;
- A MVB döntésének megfelelően működjenek együtt a települési vízkár-elhárítási tervek ellenőrzésének megszervezésében a területileg illetékes környezetvédelmi és vízügyi igazgatósággal;
- Pontosítsák az értesítési és készenlétbe helyezési terveiket, a Veszélyhelyzeti Központok állományát és készüljenek fel a technikai riasztási-értesítési rendszerek kiesése esetén történő személyi kiértesítés végrehajtására;
- Adjanak ki intézkedést a polgári védelmi kirendeltségek és irodák felkészülési feladatainak szabályozására;
- Szervezzenek foglalkozást a teljes személyi állomány — beleértve a polgári védelmi kirendeltségek és irodák vezetőit is — részére, vegyenek részt a társszervek által szervezett ár - és belvívvédelemmel kapcsolatos foglalkozásokon, szemléken;
- Készüljenek fel az igazgatóság ügyeleti szolgálatának megerősítésére, amelyről tegyenek jelentést az OKF Központi Ügyeletének;

³ Intézkedés a várható ár- és belvívvédelmi feladatokra való felkészülésről

- szükség szerint ismételten szemrevételezzék a kiemelten veszélyes helyeket (gátak, árvízvédelmi műtárgyak);
- Pontosítsák a kitelepítési és a befogadási terveket, a szükségellátási, elhelyezési lehetőségeket;
 - Legyenek állandó kapcsolatban a társszervekkel (a mentőszolgálat, a rendőrség, a honvédség, az önkéntes és karitatív szervezetek területi és helyi szervei) a mentési tevékenység összehangolása, a logisztikai támogatás biztosítása érdekében;
 - Az illetékes egészségügyi hatóságokkal együttműködve — lehetőség szerint — pontosítsák a folyamatos, rendszeres ellátást igénylő betegek, illetve a szülés előtt álló kismamák és a dialízises betegek számát, lakhelyét, szállításuk módját;
 - Pontosítsák a védekezésben, illetve a segítségnyújtásban igénybe vehető erők, esz-közök adatbázisait;
 - Hajtsák végre az árvíz elleni védekezésbe bevonható tűzoltó egységek és eszközök felkészítését — a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentésének szabályairól szóló 1/2003. (I. 9.) BM rendelet melléklete, a Tűzoltási és Műszaki Mentési Szabályzat 5. sz. függelékében⁴ lévő — a tűzoltóságok hosszan tartó igénybevétele esetén alkalmazandó szabályokban foglaltak alapján;
 - Írásban hívják fel a szakmai felügyeletük alá tartozó hivatásos önkormányzati és önkéntes tűzoltóságok figyelmét az ár- és belvíz elleni védekezésre való felkészülés keretében a gépjárművek előkészítésére és a beavatkozás szabályaira.
 - A Fővárosi Központi Rendeltetésű Mentőszervezet (FKRMSZ) speciális alegységei készüljenek fel a mentési feladatokban való részvételre;
 - A határ menti megyei igazgatóságok vegyék fel a kapcsolatot az érintett országok területi katasztrófavédelmi (polgári védelmi) szerveivel és pontosítsák az együttműködés feladatait;
 - Készítsék elő az ideiglenes elhelyezéshez igénybe vehető fektető anyagokat, eszközöket;
 - Készüljenek fel a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, valamint az alkalmazásra tervezett polgári védelmi szervezetek mindenoldali anyagi-, technikai ellátására;

⁴ 1/2003. (I. 9.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének szabályairól

-
-
- Végezzék el az árvízvédelmi komplex csoportokra vonatkozó adatbázisok (megalakítási terv, stb.) naprakészen tartását, a szükséges anyagi-technikai eszközök készletezését, valamint a kijelölő határozatok előkészítését⁵

A 2006. évi árvíz Vácott

Nézzünk néhány feljegyzést az eseményekről: Vác, Liszt Ferenc sétány, 2006. év március hó 31. napja 10³⁰-tól. Vízsztint első olvasáskor a váci mércénél 622 cm.

- ennél a vízszintnél az aknakamrák magasításával célszerű végezni, de úgy, hogy az kettő gyűrű magas legyen⁶;
- támfal takarás legalsó rétegének jó a fekete színű műanyag is, de fedő takaráshoz csak fehér-átlátszó műanyagot célszerű használni, mert azon keresztül jól látni az esetleges védműhibákat;
- a várható vízszint-magasság ismeretében előbb kellett volna — még száraz út- és járda viszonyok mellett — elkészíteni a támfal-magasítást. Vízzel borított felületeken járva sokszor szakadt be az átázott úttest, valamint csak speciális szállítóeszközök használhatók. A kerékpárút volt a biztosan járható felület. A műanyag fólia, homokzsák, homok idejében biztosítva volt;
- időnként a homokzsák töltőgetők voltak kevesen, de a fogvatartottak rengeteget segítettek a zsákolásban;
- el kellene érni, hogy a Liszt Ferenc sétány 1–9. sz. ingatlanokkal szemközti kiemelt szegély mellett a víz a fegyház irányába el tudjon folyni. Ezt a víznyelőrácok magasításához használt betongyűrűk és a megtámasztó betongallér akadályozza;
- a zsákok töltésére a Liszt Ferenc sétány 2–4. sz. ingatlanok előtti és a Hegyes-torony alatti terület jól használható;
- a Barabás u. viszonylag keskeny, jól be kell osztani a területet. Az adottságok miatt itt a legmélyebb a víz a sétányon;
- zsákok megfelelő mennyiségű töltése homokkal és elhelyezése lényeges, mondjuk el sokszor;
- kikapcsolt közvilágítás esetén fényvetők kellenek a fegyházhoz, a Hegyes-toronyhoz és a Rév-büféhez;

⁵ Igazgatóságok pv kirendeltségek utasításai alapján

⁶ Kútgyűrűk lettek rábetonozva a csatornafedelekre

- a légi fényképezés anyagát meg kell szerezni és hasznosítani;
- a védekezésben résztvevő minden jármű legyen megjelölve.

Az Árvízvédelmi Terv 1993. (tervtár: 60/954) nézzük át.⁷ „A vízügyi, és a katasztrófavédelmi szakemberek már hetekkel ezelőtt jelezték, hogy a Duna és a Tisza vízgyűjtő területén az átlagosnál nagyobb hőtömeg gyűlt össze, és ha az olvadást még esőzés is kíséri, árvízzel kell számolni. Ez a prognózis március utolsó napjaiban kezdett realitássá válni. Méghozzá oly módon, hogy — negyven év után ismét — mind a két nagy folyón és a mellékfolyókon is egyszerre jelentkezik az áradás.

Április elsejére több mint 3000 km-en tartottak fent árvízvédelmi készültséget az országban. Legmagasabb, harmadfokú a védekezés a Duna teljes felső szakaszán Hernád és a Bodrog egyes szakaszain. Budapesten a teljes budai és a pesti alsó rakpartot lezárták. A védekezés irányítói a fővárosban is harmadfokúra emelték a készültséget. Az árvízvédelmi teendők fokozatosan mind délebbre, a folyó alsó szakaszára tevődnek át, és a szakemberek szerint elhúzódó védekezésre kellett berendezkedni.

A hidrológiai helyzet⁸

⁷ Bálint János Polgármesteri Hivatal Vác 2006. május 26.

⁸ www.vizugy.hu

A Duna vízállása februárban és márciusban nagyon alacsony volt. A mederteltség még március 26-án is csak 38%-os volt. Erre a mederállapotra jött rá az árhullám. A fenti százalékból és a három nappal később kezdődő árból érzékelhető, hogy a víztömeg hatalmas volt és nagyon gyorsan érkezett. A Duna vízszintje az enyhülő időjárás és az abból következő megnövekedett vízhozam hatására az utóbbi napokban rohamosan emelkedett térségünkben. Vácott már a sétányokkal egy szinten állt a víz. A 2006. március 31-én a reggeli órákban 617 cm-es vízállási adatokat közölt az OVSZ. Ez az előző napi adatokhoz képest 61 cm-rel magasabb vízállást jelent, s a Duna folyamatosan emelkedett. Tetőzését hétfőre várták a szakemberek. A helyzet nyomán hamarosan a váci Duna-part közel teljes hosszában szükség lehet gátak építésére. A nap folyamán pedig már a Váci Fegyház és Börtön intézményének fogvatartottjai is elkezdtek az intézmény Duna felőli biztosítását homokzsákok elhelyezésével. A délutáni órákban a polgármester úr is terepszemlét tartott a sétányon. Vácon nyolcvan tűzoltó tartotta a frontot a Városháza előtt. A Duna 764 cm magasán állt a városban, ami öt centivel magasabb a 2002-es rekordnál. A tűzoltók napok óta dolgoztak, helyenként 120 cm-es vízben. Magyarországon — Budapest után — Vácon van a második leghosszabb városi partszakasz a Dunán, a Burgundia negyedben, illetve a Földvály-lakótelep közelében. „Burgundiában” negyven házat fenyegetne az ár, ha nem építettek volna gyorsan újabb két töltést az elmúlt másfél napon. A közeli cementművek 1000 tonna agyagos földet bocsátottak rendelkezésre.”⁹

A több napig elhúzódó tetőzés miatt a védekezési munkák elhúzódtak. Kitelepítésekre is sor került. Komoly gondot okozott a vízállásjelentés megbízhatatlansága, pontatlansága. A tűzoltóság a védekezés időszakában szinte azonnal átállt a 24/24 órás szolgálati rendre. Ez nagymértékben leterhelt mindenkit. Mivel a tűzoltóságoknak nincsenek felhalmozott tartalékaik, ezért számos beszerzést a helyszínről kértünk.

Összegyűjtöttem néhány számlát, ami alapján érzékelhetjük azokat a költségeket és feladatokat, amelyek hirtelen jelentkeztek, megoldásuk nem tűrt halasztást. Megmutatták, hogy a tűzoltóságok elhúzódó munkálatokra nincsenek felkészülve. A következő tételek kerültek megvásárlásra,

- esőköpeny (61 326 Ft);
- szívótömlők (35 690 Ft);
- csizmás nadrág (88 000 Ft);

⁹ BV Intézet Vác feljegyzései alapján

- éjszakai étellemezés, ellátás (108 762 Ft);
- gumicsizmák, kesztyűk (95 680 Ft);
- acélbetétes gumicsizma (224 000 Ft);
- járművek javítása (101 694 Ft),
- gyógyszer (6 616 Ft);
- akkumulátor (68 880 Ft).

Az összeg 379 689 Ft. Ami tulajdonképpen csak az „egyéb” költségeket takarja, azokat, amik hirtelen, azonnal a védekezés során keletkeztek. A szivattyúk működéséhez (ebben a helyreállítás is benne van) 379 689 Ft benzinköltség tartozik. A járművek üzemeltetése az árvízi védekezés alatt 116 508 Ft volt. A személyi állomány ellátása: étellemezési költség 920ft/fő/nap. A 6 nap alatt ez 193 200 Ft-ot jelentett. A mosoda, ágynemű, fertőtlenítés, mosatás 264 000 Ft. A kommunikáció költsége: rádiótelefon 120 000 Ft, a vonalas 60 000 Ft. Bebizonyosodott, hogy a veszélyhelyzete- ket a lehető legalacsonyabb szinten is lehet kezelni, ott ahol azok keletkez- nek. A következő szint ott lépett be ahol a helyben mozgósított erőforrás nem volt elegendő.

Meteorológiai előrejelzés, beavatkozás, riasztási feladatok szélsőséges időjárási viszonyokban

Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, mert igen szoros kapcsolatban állunk mind az Országos Meteorológiai Szolgálattal, mind az OKF előre- jelző szolgálatával (Marathon Terra). Ezen előrejelzések alapján a tűzol- tóságok szinte ugrásra készen tudják fogadni a jelzéseket. Volt szeren- csém a dolgozat megírásakor személyesen találkoznom Buránszkiné Sallai Mártával és Németh Lajos meteorológusokkal, akik sokat segítet- tek a téma megismerésében. Egyre inkább érezzük, életünkben mennyire felértékelődik az előrejelzések szerepe. Ezek az időjárási jelenségek a következők:

- szélsőséges időjárási események;
- nagy csapadék (havazás, ónos eső, zápor);
- hőmérsékleti szélsőségek (kánikula, hideghullám);
- szélvihar,
- heves zivatarok, viharok (jégeső, villámlás).

A meteorológia mér, megfigyel, előre jelez, (feldolgoz). A legfontosabb okok a veszélyezések figyelésére: a lakosság életének, testi épségének

védelme, vagyontárgyak védelme, rendezvények biztonsága. A mellékletekben megjelenítem a veszélyjelzéseket, illetve ezek értelmezését.

A riasztást az OMSZ-tól közvetlenül a Váci Önkormányzati Tűzoltóság Ügyelete kapja. Az üzeneten a címzett a „Vác Város Önkormányzata”, a riasztás Vác Város területére, valamint annak közvetlen környezetére szól. A veszélyességi fokozatot definiáló szín-fogalom (pl. narancs, vörös) mellett feltűntetik a jelzett időjárási esemény intenzitását megadó számot (pl. 80 km/órás szél stb.) is. Az üzenet igen rövid, ezért azt az ügyeletes tűzoltó szóban beolvashatja a „szélsőséges időjárási ügyeletet” ellátó személy számára. A riasztást igénylő szélsőséges/extrem időjárási események azok, amelyeket az OMSZ ügyeletesé annak ítél. A kapott értesítés tartalmával kapcsolatban két fontos megjegyzés: minden riasztás hordoz magában valamennyi bizonytalanságot, az időjárás kaotikus és ma még nem mérnöki pontossággal biztosítható kiszámítása (előrejelzése) során. Lehetséges, hogy óvatosságból riasztás érkezik olyan tartalommal, amely a valóságban kisebb veszélyt hordoz, mint amire az információ figyelmeztet. Mindkét vonatkozásban a helyi tapasztalatok is hozzájárulnak majd a helyes gyakorlat kialakításához.

A legveszélyesebb hatások:

- szélvihar (narancs, azaz 90 km/ó ill. a vörös, azaz 110 km/ó sebességet meghaladó erejű szél), szélviharral járó zivatar,
- rendkívüli csapadék (narancs, azaz rövid idő alatt lezúduló több mint 50 mm csapadék),
- ónos eső,
- köd (250 m alatti látótávolsággal),
- havazás (narancs, néhány óra alatt lehulló 5 cm-t meghaladó, ill. vörös, 24 óra alatt 20 cm-t meghaladó friss hó),
- extrém hideg (narancs, -10°C alatti napi középhőmérséklet),
- hóhullám (a már ismert hőségriadóban meghatározott értékek szerint).

A hőségriadót a városi ÁNTSZ Intézetten keresztül rendeli el az országos tiszti főorvos, az erre vonatkozó jelzés ugyancsak a VB ügyeleteshez érkezik. A kiértesítés az előzőekkel megegyező módon történik.¹⁰

Az intézmények és a médiákon keresztül elérhető lakosság riasztásra — pontosabban a szélsőséges időjárási eseményekre — történő megelőző felkészítése az általános, de sok tekintetben újszerű magatartási elvárások

¹⁰ Forrás: Kiss Ernő Thézusz Alapítvány

és szükséges/kerülendő tenni valók közlése írott formában történjen. Ennek akkor van szerepe, amikor az érintett megkapja a riasztást és (ismét) kézbe veheti azokat a fontos, röviden és jól szerkesztett „tanácsokat”, tennivalókat, amelyek szerint a következő órákban célszerűen cselekedhet. Úgy véljük, a mintegy 75-85 intézmény megelőzően levél útján, a lakosság pedig az elektronikus médián ill. a helyi írott sajtón keresztül érhető el.¹¹

Nem mehetünk el szó nélkül a legégetőbb időjárási problémánk mellett, a globális klímaváltozás mellett. A klímaváltozás és a biztonság mindig szoros kapcsolatban van. A változás súlyos következményeivel az emberek már szembesültek. /pl. szélsőséges hideg, meleg/. A veszélyes és kiszámíthatatlan éghajlatváltozás kockázata jelentősen megnőtt. A tűzoltóságoknak komoly, új, ismeretlen kihívásokkal kell szembenéznie.

Összefoglalás

Dolgozatom elején, a címében feltettem egy kérdést! Célul tűztem ki, hogy válaszokat fogalmazzak meg, sőt olyan válaszokat, amelyek a gyakorlatban alkalmazhatóak. Más egy eseményt elemezni, vizsgálni, (döntéseket kritizálni) mint megélni. Könnyebb, egyszerűbb a lehetőségek tárházát egy problémával szemben felsorakoztatni, mint azonnal döntést hozni. Próbáltam tárgyyszerűen leírni egy eseményt, események láncolatát a beavatkozó szemszögéből. Igyekeztem megmutatni a megtapasztaláson keresztül, milyen elméleti és jogszabályi ismeretek szükségesek az egyes káresetek felszámolásához.

„Tervet azért készítünk, hogy legyen mitől eltérni...”. Céloom az, hogy átgondoljuk a lehetséges veszélyhelyzeteket, ismerjük eszközeinket, lehetőségeinket. Meg tudjunk felelni a kihívásoknak, környezetünk kihívásainak. Céloom a figyelem felhívása az új- régi veszélyekre. Nem egy sablon, egy „megoldási képlet” ismertetése, inkább gondolatébresztés, információ-ra való éhség megalkotása. Vác város vonatkozásában három eseményt emeltem ki, eddigi írásaimban, amelyek fenyegetést jelentenek a városra:

- Veszélyes anyag szállításával kapcsolatos balesetek;
- Duna áradása 2006 évben, Vácott;
- Extrém meteorológiai viszonyok.

¹¹ Forrás: Kiss Ernő Thézusz Alapítvány

Mindhárom lehetőséget esettanulmányokon keresztül vizsgáltam, sokszor saját tapasztalataimmal kiegészítve az eseményeket. Munkámat nagyban segítette a 15 éves tűzoltói tapasztalat, amit Vác működési területén töltöttem el. Ebből 5 évet beosztottként 10 évet vezetőként. A veszélyes anyagok balesetének következtében történő beavatkozás komoly veszélyt jelent az elsődleges beavatkozó állományra. Az átalakult gazdasági szerkezet miatt a nyersanyagok tárolása a lehető legkisebb mennyiségre korlátozódik. A költséges tárolás helyett mindenhol előtérbe helyeződött a pontos szállítás. Ez azt jelenti a közutakon egyre több szállító jármű közlekedik, köztük a veszélyes anyagot szállítók száma is nő. A beavatkozó tűzoltói állomány számára a legfontosabb elsődleges feladat az életmentés, a veszélyes anyag azonosítása, veszély mérséklése. Megfelelő szintű képzettséggel, az állomány felkészítésével, eszközök beszerzésével a kockázat csökkenthető. A kommunikációs eszközök fejlettsége, nagyban segíti az információk gyors áramlását, ami lehetővé teszi a veszélyes anyag gyors, pontos beazonosítását. A kialakítandó stratégia (műszaki, információs, kiképzési) jelentősen befolyásolja a beavatkozások milyenségét.

A következő létező probléma a Duna árvize. 2006-ban megtapasztaltuk milyen iszonyatos erő a víz. Mind fizikálisan, mind erő eszköz tekintetében rendkívüli kihívást jelentett a tűzoltóság számára az árvízi védekezés. A 24/24 órás készenléti állással, és a gyors beszerzésekkel a váci tűzoltóság gyorsan reagálni tudott a feladatokra. Együttműködött a társ-szervekkel, a váci BV intézettel közösen, sikeresen végezte védekezési feladatait. Az állomány jól viselte a megterhelést, hiszen a védekezési feladatok mellett törvényben meghatározott alapfeladatát is ellátta. A meteorológiai előrejelzéseknek köszönhetően a rendkívüli időjárási körülményekre az egységek gyorsan reagálnak. A pontos előrejelzések és a tájékoztatás sokszor elegendő ahhoz, hogy a készenléti szolgálat szinte ugrásra készen várja a beavatkozást, felkészülten, szakmai és gyakorlati ismeretek birtokában.

Hitvallás

„Bárcsak tudhatnád, hogy milyen érzés hajnali 3-kor bennragadt gyerekeket keresni egy égő házban, miközben lángok cikáznak a fejed felett és égetik a tenyeredet és a térdeidet, miközben mászol a rogyadozó padlón és alattad ég a konyha.

Bárcsak ismernéd az égő szigetelés jellegzetes szagát és a füsttől keserű nyál ízét a szádban, a kifordult csizmádban érződő átható forróságot, a lángok ropogását és azt a hátborzongató érzést, mikor semmit nem látsz a sűrű füstben. Érzéseket, amelyeket én már rég ismerek. Bárcsak olvashatnál a gondolataimban, mikor hallom a riasztást és átfutnak az agyamon a kérdések.

Bárcsak érezhetnéd azt a szorongást, amelyet érzek a fecskendőben ülve, társaimmal összepréselődve, miközben a gépkocsivezető lába keményen nyomja a gázpedált, miközben újra és újra nyomom a légkürtöt, mikor nem adják meg az elsőbbséget a kereszteződésekben. Mégis, mikor szükséged van ránk és megérkezünk, az első reakciód az lesz: „Azt hittem, már sosem érkeztek meg!” Bárcsak ismerhetnéd a gondolataimat, amelyek átfutnak az agyamon, miközben egy tini lányt mentek ki egy autórongsból: „Mi lenne, ha ez az én lányom, testvérem, barátnőm, vagy családtagom volna? És hogyan reagálnak majd a szülei arra, mikor egy rendőr ott áll az ajtóban, a sapkájával a kezében?”

Bárcsak tudnád milyen érzés a hátsó ajtón beosonni otthon és úgy üdvözölni a szüleidet és a családodat, hogy nem mered elmondani, hogy majdnem soha többé nem érteztél haza.

Bárcsak érezhetnéd, milyen amikor az emberek szavakkal, vagy akár fizikailag is neked esnek, vagy leszólják amit csinálok, vagy amikor kijelentik: „Ez velem soha nem fog megtörténni.” Bárcsak átérezhetnéd a fizikális és mentális nyomást, a félbeszakított vagy elmaradt étkezéseket, az ébren töltött órákat és az elmulasztott társadalmi eseményeket, plusz még azt a rengeteg tragédiát, amelyet látok nap mint nap.

Bárcsak tudnád micsoda érzés megmenteni valaki életét, vagy megóvni a tulajdonát, vagy ott lenni mikor szükség van rád és rendet teremteni a káoszban.

Bárcsak tudnád, milyen érzés átkarolni egy kisfiút, aki azt kérdi: „Anya jól van?”, miközben nem tudsz anélkül a szemébe nézni, hogy magad is ne sírnál és közben nem tudod, mit is mondhatnál. Vagy visszatartani egy gyerekkori barátot, aki végignézi, ahogy a barátját próbálják újraéleszteni, és a végén a mentő száguld vele. Mind tudjátok, hogy nem volt bekötve a biztonsági öve. Egy érzés, amelyet én már régóta ismerek. Hacsak nem éltél te is ebben, akkor nem értheted meg soha teljesen azt, hogy ki vagyok, kik vagyunk és hogy mit jelent számunkra a munkánk... Bárcsak érthetnéd... Mert tűzoltónak lenni, nem élet s halál kérdése.

Annál sokkal több.....”

Az Országos Meteorológiai Szolgálat publikus riasztási rendszere¹²

Honlapunkon általános élet- és vagyonvédelmi célokat szolgáló riasztási rendszert működtetünk. Az oldalon 1-3 órás időelőnyvel, közvetlenül a veszélyes időjárási események előtt riasztásokat, 1-2 nap időelőnyvel figyelmeztetéseket teszünk közzé. A riasztási információkat a nap 24 órájában szükség szerint folyamatosan frissítjük. Az oldal fő célja, hogy kritikus időjárási helyzetekben, illetve ezeket megelőzően egy mindenkori hivatalos információforrást biztosítsunk a nagyközönség és a különböző médiák számára. A veszélyjelzési információk egy közös oldalról érhetők el: www.met.hu/hunalarm. A riasztások, figyelmeztető előrejelzések és a balatoni viharjelzés mellett, orvosmeteorológiai jelentést, ultraibolya sugárzásra vonatkozó előrejelzést is találunk az oldalon, valamint tájékoztató jelleggel az aktuális időjárási radarképet is láthatjuk.

A riasztásoknál alkalmazott 1-3 órás időelőnyhöz képest a várható veszélyes eseményekre vonatkozóan – mint említettük – már korábban is felhívjuk a figyelmet az úgynevezett figyelmeztető előrejelzésekben. A figyelmeztető előrejelzéseink egy országos szöveges prognózis mellett térképes formában is megjelennek. Az oldalon látható két térkép az aktuális (ma), illetve a következő napra (holnap) vonatkozik (éjféltől éjfélig tartó időszakok). Figyelmeztetéseket egyrészt ugyanazon jelenségekre adunk melyekre egyébként riasztást is szükséges adnunk, másrészt itt jelezzük a hosszabb idő (12, 24 óra) alatt akkumulálódó nagy mennyiségű csapadékot, továbbá a szélsőségesen alacsony illetve magas hőmérsékletet. A térképes formájú figyelmeztető előrejelzések az Európa területére vonatkozó hivatalos veszélyjelzéseket egységesen bemutató www.meteoalarm.eu portálon is párhuzamosan megjelennek.

A veszélyes jelenségekre vonatkozó információk régiós felbontásban szövegesen és térképes formában is megjelennek. Az egyes kritériumokhoz a jelenségre utaló piktogramot, illetve a veszélyesség fokához társítható színt (sárga, narancs, vörös) rendelünk. A térképes megjelenítésnél a régió színét az adott régióra érvényes legmagasabb fokozatú jelenség veszélyességi foka határozza meg. (Például, ha valamely régió területén

¹² Az OMSZ honlapja

egyaránt számítunk első fokozatú (sárga) sűrű köd, illetve második fokozatú (narancs) ónos eső kialakulására, akkor a térképen az adott régiót narancs háttérrel jelenítjük meg.)

A riasztás kiadása után a megjegyzéseket az aktuális időjárási feltételeknek megfelelően többször is módosíthatjuk anélkül, hogy a teljes régióra vonatkozóan megváltoztatnánk a várható időjárási jelenség típusát és veszélyességi fokozatát. Tipikusan a gyorsan fejlődő nyári zivatarok esetén van szükség gyakrabban ilyen jellegű megjegyzéseket fűzni az adott riasztáshoz.

A veszélyjelzési információk legutolsó módosításának időpontját az oldal tetején találjuk (mind a riasztási, mind a figyelmeztető előrejelzéseket bemutató térkép esetén). A módosítás jelentheti új riasztás kiadását vagy a korábban lévő riasztás feloldását, de valamely megjegyzés szövegének megváltoztatását is. A böngésző és az internetes kapcsolat megfelelő működése esetén az oldal folyamatosan frissül. Az oldalon látott információk ekkor tehát alapvetően az éppen aktuális időponttól számított 1-3 órán belüli időjárási veszélyekre vonatkoznak. (A megjegyzésekben természetesen utalhatunk az elkövetkező hosszabb időtartamra is.) Az oldalak tetején az információk frissítési időpontját is láthatjuk az „oldal generálva” címszó után.

A veszélyjelzés korlátai

A riasztások ideális esetben a veszélyes időjárási esemény bekövetkezése előtt néhány órával kerülnek kiadásra. A megcélzott időelőny, mint említettük 1-3 óra. Fontosnak tartjuk azonban leszögezni, hogy legjobb igyekeztünk ellenére sincs lehetőség minden esetben megfelelő időelőnnyel, megfelelő szintű riasztás kiadására. Sajnos előfordulhatnak olyan, akár kritikusan veszélyes időjárási jelenségek, amelyeket már csak kialakulásuk után vagy csak néhány perccel előtte tudunk felismerni.

Az egyik legnagyobb kihívást a heves zivatarok pontos előrejelzése jelenti. Gyakori, hogy a zivatarok pontosabb helyét és idejét még kialakulásuk előtt 30-60 perccel is igen nehéz behatárolni. A zivatarok mellett természetesen más jelenségek esetén is felmerülnek hasonló problémák. Gyakran előfordul, hogy a rendelkezésünkre álló nagy tömegű mérési, megfigyelési információ ellenére sem tudjuk pontosan detektálni a kis helyre korlátozódó veszélyes jelenségeket. Az eredetileg nem várt veszé-

lyes jelenség felismerése után új riasztást adunk ki, vagy módosítjuk az előzőt. A riasztási fokozatok megválasztásánál összességében tehát a szigorú, küszöbértékekhez kötött kritériumrendszer mellett egyes esetekben a veszélyes jelenségek bekövetkezési valószínűsége is szerepet kaphat.

A jelenségek detektálhatóságának, előrejelzésének számos problémájából fakadóan a riasztások elmaradása vagy azok késve történő kiadása miatt bekövetkező károkért, balesetekért az Országos Meteorológiai Szolgálat kártérítési és jogi felelősséget nem vállal. A következőkben a veszélyességi szintek jelentését írjuk körül.

Igyekezünk úgy meghatározni a kritériumokat, hogy — az időjárás típusától függetlenül — azonos riasztási fokozathoz többé-kevésbé azonos mértékű veszélyességet lehessen társítani. Riasztási rendszerünkről egy összefoglaló táblázatot is bemutatunk, melyben könnyen áttekinthetjük a különböző időjárási típusokra alkalmazott kritériumokat. Ezt követően minden egyes időjárási jelenségről, azok kritériumairól és várható hatásáról részletesebben is tájékozódhatunk.

A riasztások, figyelmeztető előrejelzések esetén használt veszélyességi szintek jelentése

ELSŐ SZINT (SÁRGA)

Bizonyos körülmények között már potenciálisan veszélyes, de viszonylag gyakori és nem szokatlan jelenség. Érvényben lévő első szintű figyelmeztetés/riasztás még fokozottabb elővigyázatosságot, megelőző intézkedéseket általában nem igényel. Az időjárás hatásának jobban kitett tevékenységek során azonban legyünk figyelmesek. Ilyen sárga fokozatú jelenségek a viharos, de még 90 km/h alatti szél; a kisebb havazás; a gyengébb ónos eső; a gyengébb intenzitású zivatar; a köd; a talajmenti fagy; a nagy mennyiségű, de önmagában még komolyabb árvízveszéllyel nem fenyegető csapadék; valamint az emberek többsége számára még elviselhető hőség. Különösen a bizonytalanabb kimenetelű, gyorsan változó időjárási helyzetekben fontos, hogy igyekezzünk a szokásosnál gyakrabban tájékozódni a várható időjárás felől. Legtöbbször a nyári zivatarok esetében fordul elő, hogy az eredetileg várthoz képest magasabb riasztási fokozatot érdemlő jelenségek is kialakulnak, ekkor az aktuálisan még „sárga” szintet „narancs” vagy akár „piros” fokozatúra módosíthatjuk.

MÁSODIK SZINT (NARANCS)

Szinte minden körülmények között potenciális veszélyt hordozó időjárási jelenségek. Ilyen intenzitású jelenségek ugyan ritkák, de minden évben rendszeresen, többször is előfordulnak. A szél már károkat okozhat; a nagy mennyiségű eső árvízveszélyt hordoz magában; a havazás, ónos eső már időlegesen megbéníthatja a közlekedést. Ide soroljuk a csak korlátozott területeket érintő, viszont már extrém kísérőjelenségekkel (úgy mint erősen viharos, vagy akár orkán erejű szél, nagyméretű jég, felhőszakadás) járó zivatarokat. A zivatarok esetén érvényben lévő „narancs” fokozatú figyelmeztetés/riasztás esetén tehát már igen nagy intenzitású zivatarok is kialakulhatnak, de egy adott helyen, településen csak kis valószínűséggel kell velük számolni. (Természetesen miután már kialakultak a zivatarok, jobban behatárolható, hogy a régió mely területei vannak ténylegesen fenyegetve.) Érvényben lévő riasztás/figyelmeztetés esetén legyünk nagy figyelemmel értékeinkre és saját biztonságunkra. Lehetőleg tartózkodjunk biztonságos helyen. Különösen, ha útnak indulunk, részletesen tájékozódjunk a várható időjárásról. Kövessük a megbízható médiák által közvetített tanácsokat, illetve a hatóságok utasításait.

HARMADIK SZINT (PIROS)

Kiterjedt területeket érintő, nagy károkat okozó, és az emberi életet is nagyban fenyegető veszélyes időjárási jelenség. A figyelmeztetés/riasztás e legmagasabb (piros) szintjére már csak a meglehetősen ritkán előforduló események kerülnek. Egy adott helyen a visszatérési periódus akár több év is lehet (átlagosan ennyi idő alatt ismétlődik meg a jelenség). Az extrém erejű szél többfelé komoly pusztítást okozhat, a nagy mennyiségű csapadékhoz már feltétlenül árvízveszély is társul, a nagy mennyiségű hó, az intenzív ónos eső hosszabb időre teljesen megbéníthatja a közlekedést. Országosan időjárási típusonként körülbelül 1-2 évente ismétlődik meg ilyen veszélyességi fokú jelenség. Extrém jelenségekkel járó zivatarok ennél ugyan jóval többször fordulnak elő valahol az országban, de „piros” fokozatú figyelmeztetést/riasztást csak akkor adunk ki, ha várhatóan nem csak

lokálisan lesznek jelen, hanem kiterjedt területeket érintenek, és így egy adott helyre vonatkoztatva bekövetkezési valószínűségük is lényegesen nagyobb. Érvényben lévő riasztás/figyelmeztetés esetén legyünk különös figyelemmel értékeinkre és saját biztonságunkra. Folyamatosan kísérjük figyelemmel a legfrissebb hivatalos meteorológiai információkat. Minden körülmények között kövessük a hatóságok utasításait. Tartózkodjunk biztonságos helyen. Ha a tervezett utunk során várhatóan keresszük a fenyegetett térséget, gyakran érdemes akár el is halasztani az utazást. Ha mégis útnak indulunk, az utazás előtt és közben részletesen tájékozódjunk a várható időjárásról.

Felhasznált irodalom

1. Kuti Rajmund–Zólyomi Géza: Intézkedési algoritmus veszélyes anyag balesetek felszámolásához (Tűz-és káresetek 2008. 4. szám, Védelem)
2. Védelem. Katasztrófa- és Tűzvédelmi Szemle, 2005.XII.évf.1. szám, 25. old.
3. Veszély elhárítási útmutató 2001. Útmutató a veszélyes áruk szállítási haváriái esetén szükséges elsődleges intézkedések megtételéhez. 2001. ISBN 963 00 6009 4
4. 1996. évi XXXI. törvény: A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
5. 1999. évi LXXIV. törvény: A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
6. 1/2003. (I. 9.) BM-rendelet: A tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének szabályairól
7. 48/1999. (XII. 15.) BM-rendelet: A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek katasztrófavédelmi feladatairól és a védekezés végrehajtásának rendjéről, valamint e szervek irányítási és működési rendjéről

